

ДОСТОВІРНЕ ЗНАННЯ В СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

О.А. Федорчук, молодший науковий співробітник

Інститут обдарованої дитини НАПН України, м. Київ

Ключові слова: знання, наука, освіта, істина, суспільство, економіка.

Розвиток суспільства впродовж всього періоду його становлення супроводжувався зростанням знання. Воно постійно накопичувалося, розповсюджувалося, передавалося новим поколінням. Спочатку за допомогою звичаїв, норм, правил, традицій, а пізніше – через систему освітніх закладів, які стають найважливішим шляхом ретрансляції знань. Осмислення практичного досвіду сформувало способи ефективного застосування знання, можливості передавати його іншим людям. Як продукт пізнавальної діяльності, знання з часом набуває самостійного існування. Соціокультурний та економічний досвід показав, що виробництво, обмін, поширення і використання знання виступають основою інноваційного розвитку.

В соціокультурних формах існування знання можна виокремити дві його різновидності об'єктивації: реальну і символічну. В першій, реальній, знання об'єктивується в адміністративних, технічних, культурних спорудах і засобах, в результатах виробничої діяльності, в матеріальних продуктах праці. Все це реальна, створена людиною, опредметнена їх діяльністю сила знання [1].

Друга форма – символічне, знакове знання. Воно одночасно виступає новою формою трансляції досягнень культури і науки насамперед за допомогою тиражування, поряд з літературними, мистецькими пам'ятками, наукових робіт. Саме вони забезпечують збереження в «пам'яті» людства досягнутих результатів теоретичних і практичних знань.

Поряд з цим не менш важливою формою об'єктивації знання є суб'єкт пізнання і діяльності як суспільно-історична істота. Інтеріоризуючи досягнутий рівень знання, він перетворює його характеристики в свої власні здібності, тим самим освоюючи предмет культури і об'єкт пізнання. В результаті суб'єкт перетворює його об'єктивні характеристики в свій здобуток, свою професійність, компетентність, талант, глибину, силу мислення тощо. Особисте знання, здібності суб'єкта як його носія сформовані в соціально-культурному, науковому спілкуванні, і сам суб'єкт є його результатом.

По своїй суті знання виявляє і опосередковує зв'язки між соціальними процесами, з одного боку, і певними формами та епістемологічним змістом знання, з іншого. Такий соціально-когнітивний підхід до феноменів знання поєднується з політологією, соціологією, природничою наукою і, звичайно, економікою, виявляючи значно більш тісний зв'язок порівняно, наприклад, з філософією, релігією чи етикою.

В процесі свого розвитку знання постійно прагнуло укорінити себе в концептуальному ядрі різних наукових течій, теорій і концепцій, як природничих, так і гуманітарних. Ця спрямованість знання знайшла свій вираз не лише в постпозитивізмі, економічній теорії, філософії науки, але і в дослідженнях духовно-культурного життя. Вивчення останніх продуктивно проводилися в рамках соціології знання, широко використовуючи поняття, напрацьовані філософією і методологією науки.

Аналізуючи феномен знання, видатний філософ М. Шелер всі його форми (економіку, політику, релігію, історію, позитивну науку тощо) розглядає під кутом зору практичного життя суспільства. На його думку, все знання, всі його форми насамперед пов'язані із соціальною структурою суспільства. «Соціальний характер кожного знання, всіх форм думки, споглядання, пізнання, – зазначає мислитель, – є незаперечним; правда, не зміст кожного знання і ще в меншій мірі його предметність обумовлені соціологічно, а вибір предметів знання обумовлений домінуючими перспективами соціальних інтересів, а також форми духовних актів, в яких реалізується знання, необхідним чином обумовлені структурою суспільства» [2, с. 19].

В контексті соціально-філософської пізнавальної традиції підкреслюється, що соціокультурна реальність розглядається в концепції соціології знання як динамічна цілісність в процесі її історичного розвитку, в мінливість існування якої «вплетене» в якості важливого моменту духовне життя. Подальший процес розвитку знання виокремив ряд нових підходів до його розуміння. Так, польський вчений Флоріан Знанецький пов'язує знання і його майбутнє з аналізом дослідницьких груп, ціннісних орієнтацій і статусу вчених [3]. З точки зору польського дослідника, знання – це сукупний результат специфічної культурної, пізнавальної діяльності людей, насамперед вчених, які вступають у взаємодію один з одним. Тим самим знання стає не лише результатом, але й умовою діяльності і взаємодії вчених, тих особистостей, які продукують, генерують і культивують знання.

Аналіз розвитку знання у вказані періоди ставить проблему виокремлення особливого знання, відмінного від загальних визначень, яким постає економічне знання.

Список використаних джерел

1. Синергетика і освіта: монографія / За ред. В.Г.Кременя, - К.: Інститут обдарованої дитини, 2014. – 348 с.
2. Scheler M. Die Wissensformen und die Gesellschaft: Probleme einer Soziologie des Wissens. Gesammelte Werke. Bern; München, 1970. Bd. 8. S. 19.
3. Znaniecki F. The social role of the man of knowledge / F. Znaniecki. – New York, 1967. – Pp. 10–11.